

19. Stepanova, E. Yu. (2013). Innovative development of multi-level companies: status, problems, trends and prospects, Innovative development of the economy: Trends and prospects. *Proceedings of the II international scientific and practical conference dedicated to the 60th anniversary of the Federal State Budgetary Educational Institution of Higher Professional Education "Perm National Research Polytechnic University"*. Perm, October 15, p.186 [in Russ.].
20. (2020). World Economic Forum. Retrieved from: <https://www.weforum.org/publications>.
21. Zadeh, L. (1976). The concept of a linguistic variable and its application to making approximate decisions. Moscow, 68 p. [in Russ.].
22. Startaplar. Retrieved from: <https://www.startup.az/startup.html>.

О. С. ШУКУРОВ, директор, аспірант

ВПЛИВ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ ТА ТЕХНОЛОГІЙ У БІЗНЕСІ НА ІННОВАЦІЙНУ ЕКОНОМІКУ

Резюме. На тлі економічних перетворень Азербайджан намагається підвищити свою конкурентоспроможність у світі. Інновації стають ключовим елементом цього процесу, а інвестиції в освіту та навчання створюють основу для подальших змін. У цьому контексті розвиток національної інноваційної активності в Азербайджані потребує посилення скоординованих дій як держави, так і приватного сектора, зокрема стосовно залучення інвестицій, людського капіталу та технологічних ресурсів. Для підтвердження впливу людського капіталу та технологій у бізнесі на інноваційну економіку у статті автор поставив завдання проаналізувати як теоретичні підходи, так і реальну ситуацію в цій сфері в Азербайджані. Аналіз було здійснено на основі нечіткої моделі з використанням пакета програм MATLAB, а також було застосовано методи статистичного порівняльного аналізу та групування. Теоретична значущість дослідження полягає в розширенні наукового підходу до питання про вплив людського капіталу та технологій на формування інноваційної економіки в бізнес-системі. Практична значущість полягає в тому, що висунуті результати інноваційної діяльності можуть мати значення в процесі побудови інноваційної економіки в Азербайджані та під час розв'язання проблем підвищення конкурентоспроможності.

Ключові слова: інновації, людський капітал, технології, національна економіка, освіта, сталий розвиток.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Orkhan Sadig Shukurov — Director, Business Partners Consulting LLC, Postgraduate Student of The department of Business and logistics, Azerbaijan State Economic University, 8, Fakhraddin Asadov Str., Narimanov district, Baku, Azerbaijan; +994502026119; orxan@inbox.ru; ORCID: 0009-0006-3680-7676

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРА

Шукуров Орхан Садіг — директор, ТОВ "Бізнес Партнерс Консалтинг", аспірант кафедри "Бізнес та логістика" Азербайджанського державного економічного університету, вул. Фахрaddin Асадова, 8, Нариманівський район, м. Баку, Азербайджан; +994502026119; orxan@inbox.ru; ORCID: 0009-0006-3680-7676

<http://doi.org/10.35668/2520-6524-2024-3-03>

УДК 332.1:159.923:167(045)

Т. В. ТЕРЕЩЕНКО, канд. екон. наук, доц.

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА ТА РІЗНІ МОДЕЛІ ЇЇ РОЗВИТКУ: РОЛЬ ОСОБИСТОСТІ У НАУЦІ

Пам'яті мого вчителя

Резюме. У статті розглянуто внесок доктора економічних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України Пили Василя Івановича в розвиток вітчизняної регіоналістики. На матеріалах наукових досліджень, виконаних у 2000-х рр., показано отримані під його керівництвом теоретичні розробки та практичні результати у сфері розбудови спеціальних (вільних) економічних зон і територій пріоритетного розвитку,

транскордонного і міжтериторіального співробітництва. Здійснено загальний огляд наукових досліджень у галузі державної регіональної політики, виконаних колективом Науково-дослідного економічного інституту Міністерства економіки України. Це стосується розробки нормативно-правового забезпечення транскордонного і міжтериторіального співробітництва; науково-методичного обґрунтування основ державної політики розвитку єврорегіонів; підготовки організаційно-методичних засад комплексного аналізу спеціальних (вільних) економічних зон і територій пріоритетного розвитку, схеми оцінювання результатів їх діяльності; систематичного комплексного аналізу функціонування вітчизняної системи спеціальних (вільних) економічних зон і територій пріоритетного розвитку; вивчення світового досвіду застосування механізмів регіонального розвитку, зокрема за рахунок іноземних інвестицій. Крізь призму досвіду особистого спілкування показано масштаб наукових здобутків, людські якості Василя Івановича та його роль у розвитку прикладної економічної науки України. Наведено спогади про Василя Пилу, віддано шану його пам'яті.

Ключові слова: Пила Василь Іванович, Науково-дослідний економічний інститут, науковець, практик, регіоналістика, наукові дослідження, спеціальні (вільні) економічні зони, території пріоритетного розвитку, транскордонне співробітництво, міжтериторіальне співробітництво.

ВСТУП

Іноді в наше життя приходять постаті, які залишають особливий слід у становленні нас як особистості та професійному зростанні. Вони здатні докорінно змінити навіть наше сприйняття світу, людських відносин, розуміння свого призначення. Мені пощастило з такою людиною, маю велику честь та гордість бути однією з учениць видатного ВЧИТЕЛЯ — доктора економічних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України ПИЛИ ВАСИЛЯ ІВАНОВИЧА (13 січня 1932 – 20 жовтня 2023) [1].

Наша перша з ним зустріч відбулася у 2001 р., коли я вступала до аспірантури Науково-дослідного економічного інституту Міністерства економіки України, а він очолював екзаменаційну комісію. На той час Василь Іванович був заступником директора Інституту з наукової роботи та очолював відділ проблем регіональної економіки. Перше своє враження пам'ятаю досі: спортивна, підтягнута, енергійна людина зі світлими, проникливими очима, які все помічають, розуміють, людина, яка випромінює впевненість та професіоналізм, має дружню усмішку, вдало і доречно жартує, ставить чіткі, лаконічні запитання, виражає повагу до кожного вступника. Ця зустріч стала для мене доленосною, адже визначила весь подальший науковий, педагогічний і життєвий шлях. Василь Іванович став моїм науковим керівником дисертаційного дослідження на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. А ще, коли в мою сім'ю прийшла біда, він замінив мені батька, був поруч, підтримував, ділив зі мною біль і радів моїм успіхам.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Життєвий і творчий шлях Василя Івановича Пили є прикладом відданості науці. Спогади про нього дозволяють викристалізувати його неймовірні якості науковця та людини. Василь

Іванович Пила залишив по собі чималий академічний доробок і потужну наукову школу регіональної економіки, що налічує десятки учнів, колег-однодумців, які своєю щоденною працею продовжують розвивати його ідеї, ширити цінності [2; 3].

Він — засновник вітчизняного напряму досліджень спеціальних (вільних) економічних зон (СЕЗ) і територій пріоритетного розвитку (ТПР). Почав займатися цими питаннями наприкінці 1980-х – початку 1990-х рр. і став зі своїми учнями автором усіх основних розробок у цій сфері. Від нормативно-правового (проекти Закону України “Про загальні засади створення та функціонування спеціальних (вільних) економічних зон”, Концепції та Програми розвитку в Україні СЕЗ і ТПР) до методичного забезпечення (методики розроблення ТЕО СЕЗ, моніторингу функціонування СЕЗ і ТПР) та комплексного

Фото 1. Василь Пила і Тетяна Терещенко, 2008 рік. Фото з особистого архіву В. І. Пили

аналітичного супроводження. Починаючи з 1991 р. під керівництвом і за безпосередньої участі Василя Івановича Пили було виконано 25 прикладних тематичних наукових досліджень щодо СЕЗ і ТПР [4; 5]. Вони стосувались як макrorівня — питань державної політики, так і регіонального рівня — передумов, можливостей та перспектив формування конкретних СЕЗ і ТПР. Жодні теоретичні розробки не залишалися просто звітами чи службовими документами — вони упроваджувалися в господарську практику і приносили користь економіці.

Сказане стосується також іншої сфери наукових інтересів Василя Івановича — транскордонного (ТКС) і міжтериторіального (МТС) співробітництва. Він зацікавився цими питаннями у 2000 р. й захопив своїм інтересом до них своїх колег настільки, що знов, як і у випадку СЕЗ і ТПР, усі основні наукові та практичні розробки щодо ТКС і МТС виходили “з-під пера” колективу Науково-дослідного економічного інституту (НДЕІ): 5 потужних наукових досліджень, проекти Закону України “Про транскордонне співробітництво”, Програми розвитку євро-регіонів тощо [6].

Доля склалася так, що один із важливих етапів мого професійного становлення припав на 2001–2006 роки. Саме в цей період я навчався в аспірантурі та працювала науковим співробітником у Науково-дослідному економічному інституті Міністерства економіки України [7]. Під науковим керівництвом Василя Івановича я в складі колективу однодумців вивчала особливості створення та функціонування спеціальних (вільних) економічних зон, територій пріоритетного розвитку, увесь комплекс питань транскордонного та міжтериторіального співробітництва (**табл. 1**). Це був особливий період для мене (людини, яка робила перші кроки в науці), адже одразу довелося поринути в інтенсивні комунікації з Міністерством економіки України та регіональними владними інституціями, брати участь у розробленні проектів нормативно-правових актів, займатись аналітичною роботою, здійснювати оцінювання окремих проектів транскордонного співробітництва.

Під керівництвом Василя Івановича Пили були розроблені теоретичні засади транскордонного і міжтериторіального співробітництва. Здійснено науково-методичне обґрунтування основ державної політики в галузі розвитку євро-регіонів, створених за участі України. Обґрунтовано основні положення законопроекту “Про транскордонне співробітництво”, підготовлено проект “Державної програми розвитку в Україні євро-регіонів” та визначено комплекс заходів із її реалізації. Акцентовано на таких суттєвих

питаннях ТКС, як: правові умови та організаційні процедури взаємодії з регіонами країн, що приєдналися та не приєдналися до Європейської рамкової конвенції; порядок визначення державної політики в галузі ТКС і МТС; процедура укладання міждержавних і регіональних угод про ТКС; юридичні рамки ініціювання, укладання та реалізації угод про дво- або багатостороннє транскордонне і міжтериторіальне співробітництво; адаптація європейських модельних угод до вітчизняної специфіки; організація контролю за здійсненням ТКС.

Також було обґрунтовано доцільність прийняття “Програми розвитку за участю України євро-регіонів”, визначено очікувані результати її практичного втілення (введення на новий рівень якості та підвищення ефективності транскордонного співробітництва, сприяння європейській інтеграції та вирішенню нагальних соціально-економічних, екологічних, транспортно-комунікаційних проблем).

Проведено експертизу проекту “Програми розвитку євро-регіону “Верхній Прут”, підготовлено пропозиції до структури та змісту проекту відповідної концепції [8].

На основі аналізу регіональної політики ЄС та окремих країн Європейського Союзу було доведено дієвість механізмів транскордонного співробітництва, які дозволяють розв’язувати проблеми традиційно депресивних прикордонних територій, що спричинені периферійним розташуванням, низьким рівнем розвитку інфраструктури, безробіттям, напруженою екологічною ситуацією тощо.

Досліджено нормативно-правову базу транскордонного співробітництва ЄС, яка складається з міжнародних і локальних рамкових угод, типових договорів та контрактів, а також проведено порівняння з вітчизняним законодавством. Встановлено необхідність уточнення повноважень органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади у сфері зовнішніх відносин (у частині ТКС і МТС) і розширення функцій спеціально уповноважених центральних органів виконавчої влади, задіяних у такому співробітництві.

Констатовано низький рівень поінформованості зацікавлених сторін про основні результати діяльності вітчизняних суб’єктів ТКС. Підготовлено пропозиції щодо формування системи моніторингу участі України у ТКС та МТС. Було запропоновано: створити єдину базу даних угод транскордонного співробітництва і довідкових матеріалів про систему управління євро-регіонами; скласти реєстр проектів транскордонного співробітництва; накопичувати фактичні дані про їх реалізацію; відстежувати

**Основні напрями науково-дослідної роботи НДЕІ Міністерства економіки України
в галузі регіонального розвитку, яка проводилася під керівництвом
Пили Василя Івановича у 2001–2006 роках**

№	НДДКР	Основні результати дослідження
1.	Дослідження розвитку в Україні транскордонного співробітництва та вироблення підходів до розроблення регіональних програм ТКС [8; 9]	Обґрунтовано теоретичні засади транскордонного та міжтериторіального співробітництва. Розроблено проекти нормативних актів щодо ТКС і МТС: <ul style="list-style-type: none"> • проект Закону України “Про транскордонне співробітництво”; • проект “Положення про міжвідомчу комісію з питань розвитку транскордонного співробітництва та євро регіонів”; • пропозиції щодо внесення змін і доповнень до “Положення про Міністерство економіки та з питань європейської інтеграції України” в частині регулювання розвитку ТКС. Обґрунтовано основні положення проекту Державної програми розвитку в Україні євро регіонів. Розроблено пропозиції щодо розширення правових засад розвитку транскордонного та міжтериторіального співробітництва. Проведено експертизу проекту регіональної програми розвитку євро регіону “Верхній Прут”
2.	Розроблення шляхів підвищення ефективності функціонування спеціальних економічних зон і територій пріоритетного розвитку з відповідним нормативно-правовим забезпеченням (2 етап, 3 етап) [10; 11]	Обґрунтовано принципи, порядок та визначено інформаційну базу проведення аналізу діяльності СЕЗ і ТПР. Здійснено комплексний аналіз функціонування національної мережі СЕЗ і ТПР Здійснено аналіз інвестиційних процесів у СЕЗ і ТПР та виокремлено ключові тенденції розвитку зон і територій у 2000–2003 роках. Підготовлене обґрунтування щодо перспективних форм і структури залучення інвестицій до регіонів України
3.	Удосконалення методики проведення аналізу результатів функціонування СЕЗ і ТПР [12]	Обґрунтовано напрями вдосконалення моніторингу функціонування спеціальних (вільних) економічних зон і територій зі спеціальним режимом інвестиційної діяльності
4.	Наукове обґрунтування основ державної політики України у сфері розвитку спеціальних економічних зон і територій пріоритетного розвитку [13; 14]	Здійснено комплексний аналіз результатів функціонування загальнонаціональної мережі СЕЗ і ТПР. Обґрунтовано та визначено перспективи збереження СЕЗ і ТПР як елемента господарського механізму вітчизняної економіки. Розроблено пропозиції щодо альтернативних стимулюючих заходів і компенсаторів раніше скасованих пільг СЕЗ і ТПР. Здійснено системний аналіз зарубіжного досвіду застосування спеціальних режимів і використання інших механізмів сприяння регіональному розвитку. Визначено перспективи залучення в Україну прямих іноземних інвестицій
5.	Розроблення системи інструментів стимулювання інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні та компенсаційних механізмів для інвесторів, що працювали в спеціальному режимі [15]	Здійснено комплексну оцінку регіональної політики в країнах Європейського Союзу. Узагальнено моделі економічного розвитку та визначено найбільш ефективні з них, які показали гарні результати в практиці зарубіжних країн і можуть бути адаптовані до вітчизняних умов. Проведено комплексний аналіз розвитку СЕЗ і ТПР. Обґрунтовано концептуальні засади створення в Україні індустріальних (промислових) парків

Примітка: складено автором за матеріалами власного архіву.

зв'язок проголошених пріоритетів ТКС із практичним розв'язанням поточних економічних, соціальних, екологічних проблем. Це мало стати основою для формування цілісного уявлення про проекти, програми і заходи транскордонного співробітництва, аналізу стримувальних факторів та протидії ризикам [9].

Підготовлено методичні рекомендації та визначено організаційні засади комплексного аналізу функціонування СЕЗ і ТПР [10; 16]. Запропоновано чітку та наочну схему оцінювання результатів їх діяльності із залученням первинних даних, розрахункових, синтетичних показників і заявлених граничних показників. Застосовано диференційований підхід до аналізу залежно від цільової спрямованості [12].

Систематично здійснювався комплексний аналіз функціонування вітчизняної системи СЕЗ і ТПР у частині інвестиційної та інноваційної діяльності, розвитку виробництва, зайнятості, експортно-імпорتنих операцій, поточних проблем, ідентифікувалися та оцінювалися ризики, розроблялися пропозиції щодо подолання негативних наслідків діяльності.

Особлива увага приділялася тому, щоби пільговий режим СЕЗ і ТПР не викривляв інвестиційні процеси в державі загалом, не створював конкуренцію з іншими регіонами, де відсутні спецрежими та самими СЕЗ і ТПР [10].

На основі матеріалів комплексного аналізу функціонування національної мережі особливих територіально-господарських утворень визначалися перспективи їх подальшого розвитку та пропонувалися альтернативні стимулюючі заходи і компенсатори скасованих пільг. Вивчався світовий досвід застосування різноманітних механізмів регіонального розвитку, зокрема — особливості становлення територій зі спецрежимом, практика застосування податкових і фіскальних пільг [14].

Досліджувалися стан і перспективи залучення в Україну прямих іноземних інвестицій, вивчалися питання мотивації різних груп інвесторів, перешкоди та антистимули. Було показано, що крупні інвестори в процесі реалізації власних стратегій розвитку не розглядають податкові пільги в ролі визначального чинника, надаючи перевагу доступу на ринок, залученню місцевих ресурсів і гарантіям збереження власності, тоді як малий і середній бізнес залишаються чутливими саме до стимулюючого податкового законодавства і використання дешевих факторів виробництва.

Аналіз фактичних даних дозволив зробити висновок, що відміна пільгового режиму СЕЗ і ТПР призвела до серйозних негативних наслідків, які проявилися через відтік інвестицій,

погіршення соціально-економічної ситуації в регіонах та "іміджеві" втрати. Було надано оцінку управлінським рішенням середини 2000-х рр. щодо компенсаційних механізмів (податкові векселі, інвестиційні знижки, кредити, програми) і мотивації інвесторів до роботи в Україні (відновлення режиму вільних митних зон) [14].

Системно вивчався досвід регіональної політики Європейського Союзу та США. Наочно показано, що територіальні диспропорції та існування депресивних регіонів не притаманне окремим соціально-економічним формаціям, політико-правовому устрою тощо. Доведено, що головні перешкоди регіональному розвитку неможливо подолати без створення дієвого та гнучкого механізму регулювання з відповідним набором стимулюючого інструментарію. Концепція просторового управління має передбачати формування відносно автономного механізму стимулювання економічного розвитку територій, підвищення їх конкурентоспроможності, реалізацію локальних проектів у пріоритетних галузях і підтримку зайнятості (створення робочих місць, перекваліфікація тощо). Під час розроблення та реалізації регіональних програм необхідно чітко структурувати наявні проблеми й відповідно до них визначити заходи. Потрібно приділяти особливу увагу системному аналізу поточної ситуації, побудові якісного прогнозу імовірного розвитку, формуванню узгоджених між собою цілей, засобів їх досягнення, пріоритетів, ретельно обґрунтовувати ресурсне забезпечення та здійснювати постійний моніторинг ефективності.

Досліджувалась практика функціонування промислових парків, ідею створення яких в Україні визнано перспективною. Обґрунтовано концептуальні засади розбудови вітчизняних індустріальних (промислових) парків [15].

ВИСНОВКИ

Звісно, це лише невелика частина напрацьованих, виконаних під керівництвом і за безпосередньої участі Василя Івановича, робота з яким завжди була творчою, системною та глибокою. Мабуть, саме тому наш науковий творчий колектив так багато й плідно працював над розробленням державної економічної політики, концепцій і механізмів регіонального розвитку, які в подальшому були покладені в основу прийняття стратегічних рішень Верховної Ради, Кабінету Міністрів і Міністерства економіки України.

Василь Іванович Пила завжди звертав увагу на такі притаманні дослідницькій роботі особливості, як імовірнісний характер результатів наукових пошуків; унікальність, складність і масштабність; динамічність, нелінійність та гнучкість;

необхідність забезпечення постійної взаємодії з практикою. Для нас, його учнів і колег, Василь Іванович — взірець: він був організованим, делікатним і наполегливим, з міцним характером, системно і креативно мислив, мав беззаперечні навички лідера, умів створювати команди й мотивувати їх до ефективної творчої роботи, об'єднував навколо себе талановитих і небайдужих людей. Виконання непростих завдань вимагає спільної діяльності багатьох фахівців із різними поглядами та характерами. Василь Іванович умів гнучко реагувати на ситуацію, що постійно змінюється, ураховувати ризики, передбачувати й аналізувати варіанти розвитку подій. Він весь час розширював свій світогляд, активно підтримував усе нове, а в наукових дослідженнях обов'язково орієнтувався на прикладний результат.

Ще одна його риса — величезна працелюбність і цілеспрямованість. Василь Іванович постійно працював, мав сили і натхнення до творчості. Він орієнтував нас на необхідність чіткого розуміння перспектив дослідницької роботи, наполягав на ретельному плануванні як усього процесу, так і окремих його етапів, спрямовуючи на необхідність беззаперечного досягнення поставлених цілей. Він проявляв неабияку витримку і терпіння, адже науковий пошук супроводжується непередбачуваними обставинами, необхідністю доповнювати інформацію, здійснювати переоцінку гіпотез, проводити додаткові розрахунки, мислити нетривіально.

Колеги Василя Івановича погодяться з тим, що йому була притаманна абсолютна чесність і відкритість. Він не допускав суб'єктивності суджень, порушення принципів академічної доброчесності, був скромним, поважав іншу думку, але маючи власну позицію, переконливо її відстоював.

Його знали і поважали в кожному куточку нашої держави. Ніколи не забуду своїх емоцій, коли після офіційної розсилки автореферату моєї дисертації з різних регіонів України почали надходити десятки відгуків. Першою промайнула думка — щось не те в дисертаційній роботі. Але виявилось, що це була природна реакція на ім'я мого наукового керівника: усі, хто побачив його прізвище на обкладинці, вважали за необхідне ознайомитися та надати експертну оцінку роботі його учня.

Окремої уваги заслуговує педагогічна діяльність Василя Івановича. Він майстерно володів словом, його виступи в різних аудиторіях — у колі управлінців високого рівня, серед науковців і студентів — завжди захоплювали, були цікавими, динамічними. Теоретичні аспекти стра-

тегічного управління економікою, державної та регіональної політики, цільового планування, управління розвитком регіону він завжди підкріплював практичними прикладами з власного досвіду. А це був солідний багаж, отриманий від багаторічної співпраці з міжнародними організаціями, урядом, центральними та місцевими органами влади, органами місцевого самоврядування. Він умів говорити просто і доступно про складні речі, його виступи викликали жвавий інтерес, ставали епіцентром цікавих дискусій. Студенти любили і поважали Василя Івановича за ерудицію, професіоналізм, легкість у спілкуванні. Він був наочним прикладом тієї мудрості, якої навчав своїх учнів: "завжди, за будь-яких обставин, залишайтеся людиною". Працюючи на посаді завідувача, а згодом — професора кафедри публічного управління та адміністрування Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, Василь Іванович створив навколо себе особливу атмосферу, він завжди знаходив потрібні слова для кожного колеги, підтримував порадою, ділився багатим життєвим досвідом. Ми, учні та колеги, любили слухати, а іноді і разом із ним жартувати з його спогадів, які він зазвичай розпочинав фразою свого університетського викладача: "Це було нещодавно..."

Особливі мої спогади пов'язані з відпочинком: назавжди в пам'яті закарбувалися наші подорожі Чернігівщиною та Хмельниччиною, прогулянки Києвом. Вони завжди супроводжувалися пізнавальними розповідями, цікавими спогадами, історичними фактами, веселим спілкуванням, іноді курйозними ситуаціями.

Василь Іванович був чудовою людиною, чуйною, сильною, урівноваженою, справедливою, надзвичайно відповідальною, іронічною, з тонким почуттям гумору. Він ніколи не підкреслював свого статусу, хоча був поважним і широко відомим в Україні та за її межами фахівцем. З теплом згадую, як мудро він скеровував мене під час моїх перших кроків у науці, делікатно відводячи від помилок, спрямовуючи в правильне русло, теплим словом або дотепним жартом надаючи впевненості в тому, що в мене все вийде — поточна справа, наукова стаття, дисертація, будь-що.

Вкотре дякую долі за те, що мені пощастило зустріти ВАСИЛЯ ІВАНОВИЧА ПИЛУ у своєму житті. Світла пам'ять Вам, УЧИТЕЛЮ!

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Беседін В. Ф.* Пила Василь Іванович [Електронний ресурс] / В. Ф. Беседін // *Енциклопедія Сучасної України* / редкол. : І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. — Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН

- України, 2023. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-878235>.
2. Чмир О. С. Науковець, практик і мудрий вчитель: пам'яті Василя Івановича Пили [Електронний ресурс] / О. С. Чмир // *Економіка України*. — 2024. — № 3. — С. 104–108. — Режим доступу: <https://nasu-periodicals.org.ua/index.php/economyukr/article/view/2024-03-7/2024-03-7>.
  3. Видатні особистості. Пила Василь Іванович [Електронний ресурс] // Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова: сайт. — Режим доступу: <https://univer.km.ua/outstanding-personalities/pyla-vasyl-ivanovych>.
  4. Звіти про наукові дослідження та науководслідні розробки, виконані під керівництвом та за безпосередньої участі Пили Василя Івановича у 1992–2014 рр. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://sites.google.com/view/km-uml-conf2022/%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96-%D0%BF%D1%80%D0%BE-%D0%B2%D0%B0%D1%81%D0%B8%D0%BB%D1%8F-%D0%BF%D0%B8%D0%BB%D1%83>.
  5. Пила Василь Іванович [Електронний ресурс] // Вікіпедія: сайт. — Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%B8%D0%BB%D0%B0_%D0%92%D0%B0%D1%81%D0%B8%D0%BB%D1%8C_%D0%86%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87%D0%91%D1%96%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F.
  6. Пила Василь Іванович. Звіти НДДКР [Електронний ресурс] // Національний репозитарій академічних текстів: вебпортал. — Режим доступу: <https://nrat.ukrintei.ua/pyla-vasyl-ivanovych>.
  7. Науково-дослідному економічному інституту – 50 років [Електронний ресурс] / авт.-уклад. О. С. Чмир. — Київ : Науково-дослідний економічний інститут Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, 2012. — 135 с. — Режим доступу: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/ukr0000026423>.
  8. Дослідження розвитку в Україні транскордонного співробітництва та вироблення підходів до розроблення регіональних програм ТКС (I етап) [Електронний ресурс] : звіт про НДР (заключ.): 7-02. № ДР 0102U005903. Інв. № 1949 / Науково-дослідний економічний інститут; наук. керівник В. І. Пила. — Київ, 2002. — 81 с. — Режим доступу: <https://nrat.ukrintei.ua/searchdoc/0202U006868>.
  9. Дослідження розвитку в Україні транскордонного співробітництва та вироблення підходів до розроблення регіональних програм ТКС (II етап) [Електронний ресурс] : звіт про НДР (заключ.): 13-03. № ДР 0103U008149. Інв. № 1979 / Науково-дослідний економічний інститут; наук. керівник В. І. Пила. — Київ, 2003. — 140 с. — Режим доступу: <https://nrat.ukrintei.ua/searchdoc/0204U003112>.
  10. Розроблення шляхів підвищення ефективності функціонування спеціальних економічних зон і територій пріоритетного розвитку з відповідним нормативно-правовим забезпеченням (2 етап) [Електронний ресурс] : звіт про НДР (заключ.): 12-03. № ДР 0103U008148. Інв. № 1978 / Науково-дослідний економічний інститут; наук. керівник В. І. Пила. — Київ, 2003. — 102 с. — Режим доступу: <https://nrat.ukrintei.ua/searchdoc/0204U003109/>.
  11. Розроблення шляхів підвищення ефективності функціонування спеціальних економічних зон і територій пріоритетного розвитку з відповідним нормативно-правовим забезпеченням (III етап) [Електронний ресурс] : звіт про НДР (заключ.): 14-04. № ДР 0104U007174. Інв. № 2028 / Науково-дослідний економічний інститут; наук. керівник В. І. Пила, О. С. Чмир. — Київ, 2004. — 105 с. — Режим доступу: <https://nrat.ukrintei.ua/searchdoc/0205U000242>.
  12. Удосконалення методики проведення аналізу результатів функціонування СЕЗ і ТПР [Електронний ресурс] : звіт про НДР (заключ.): 14-03. № ДР 0103U008150. Інв. № 1980 / Науково-дослідний економічний інститут; наук. керівник В. І. Пила. — Київ, 2003. — 101 с. — Режим доступу: <https://nrat.ukrintei.ua/searchdoc/0204U003108/>.
  13. Наукове обґрунтування основ державної політики України у сфері розвитку спеціальних економічних зон і територій пріоритетного розвитку [Електронний ресурс] : звіт про НДР (заключ.): 13-04. № ДР 0104U007687. Інв. № 2026 / Науково-дослідний економічний інститут; наук. керівники В. І. Пила, О. С. Чмир. — Київ, 2004. — 49 с. — Режим доступу: <https://nrat.ukrintei.ua/searchdoc/0205U000243/>.
  14. Наукове обґрунтування основ державної політики України у сфері розвитку спеціальних економічних зон і територій пріоритетного розвитку [Електронний ресурс] : звіт про НДР (заключ.): 14-05. № ДР 0105U008129. Інв. № 2065 / Науково-дослідний економічний інститут; наук. керівник В. І. Пила. — Київ, 2005. — 124 с. — Режим доступу: <https://nrat.ukrintei.ua/searchdoc/0205U006770/>.
  15. Розроблення системи інструментів стимулювання інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні та компенсаційних механізмів для інвесторів, що працювали у спеціальному режимі (етап 1) [Електронний ресурс] : звіт про НДР (заключ.): 15-06. № ДР 0106U010836. Інв. № 2083 / Науково-дослідний економічний інститут; наук. керівник В. І. Пила. — Київ, 2006. — 104 с. — Режим доступу: <https://nrat.ukrintei.ua/searchdoc/0207U004980>.
  16. Про Порядок проведення аналізу результатів функціонування спеціальних (вільних) економічних зон і територій із спеціальним режимом інвестиційної діяльності [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лют. 2001 р. № 184. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/184-2001-%D0%BF#Text>.

REFERENCES

1. Besedin, V. F.; Dziuba I. M., Zhukovskiy A. I., & Zhelezniak M. H. et al. (Eds.). (2023). *Pyła Vasyl Ivanovych. Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy [Vasyl Ivanovych Pula. Encyclopedia of Modern Ukraine]*. Kyiv. Retrieved from: <https://esu.com.ua/article-878235>. [in Ukr.].
2. Chmyr, O. S. (2024). *Naukovets, praktyk i mudryi vchytel: pamiati Vasyliya Ivanovycha Pyly [Scientist, practitioner and wise teacher: in memory of Vasyl Ivanovich Pyla]*. *Ekonomika Ukrainy [Economy of Ukraine]*. 3, 104–108. Retrieved from: <https://nasu-periodicals.org.ua/index.php/economyukr/article/view/2024-03-7/2024-03-7>. [in Ukr.].
3. *Vydatni osobystosti. Pyła Vasyl Ivanovych [Outstanding personalities. Vasyl Ivanovych Pyla]*. *Ofitsiyniy sait Khmelnytskoho universytetu upravlinnia ta prava imeni Leonida Yuzkova [Khmelnytskyi University of Management and Law named after Leonid Yuzkov]*.

- Retrieved from: <https://univer.km.ua/outstanding-personalities/pyla-vasyl-ivanovych>. [in Ukr.].
4. Zvity pro naukovi doslidzhennia ta naukovo-doslidni rozrobky, vykonani pid kerivnytstvom ta za bezposerednoi uchasti Pyly Vasylia Ivanovycha u 1992-2014 rr. [Reports on scientific research and research developments, carried out under the leadership and with the direct participation of Pyla Vasyl Ivanovich in 1992–2014]. Retrieved from: <https://sites.google.com/view/km-uml-conf2022/%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96-%D0%BF%D1%80%D0%BE-%D0%B2%D0%B0%D1%81%D0%B8%D0%BB%D1%8F-%D0%BF%D0%B8%D0%BB%D1%83>. [in Ukr.].
  5. Pyla Vasyl Ivanovych. *Wikipedia*. Retrieved from: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%B8%D0%BB%D0%B0_%D0%92%D0%B0%D1%81%D0%B8%D0%BB%D1%8C_%D0%86%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87#%D0%91%D1%96%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F. [in Ukr.].
  6. Pyla Vasyl Ivanovych. Zvity NDDKR [Pyla Vasyl Ivanovych. Reports of scientific research and research and development works]. *Natsionalnyi repository akademichnykh tekstiv* [National repository of academic texts]. Retrieved from: <https://nrat.ukrintei.ua/pyla-vasyl-ivanovych/>. [in Ukr.].
  7. Chmyr, O. S. (2012). Naukovo-doslidnomu ekonomichnomu instytutu — 50 rokiv [The Scientific and Research Economic Institute is 50 years old]. Kyiv, 135 p. Retrieved from: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/ukr000026423>. [in Ukr.].
  8. Pyla, V. I. (scientific director) (2002). Doslidzhennia rozvytku v Ukraini transkordonnoho spivrobitnytstva ta vyroblennia pidkhodiv do rozroblennia rehionalnykh prohram TKS (I etap): zvit pro NDR (zakliuch.) [Research on the development of cross-border cooperation in Ukraine and the development of approaches to the development of regional TCS programs (I stage): report on the GDR (final)]. 7-02. No. DR 0102U005903. Inv. No. 1949. Kyiv, 81 p. Retrieved from: <https://nrat.ukrintei.ua/searchdoc/0202U006868> [in Ukr.].
  9. Pyla, V. I. (scientific director) (2003). Doslidzhennia rozvytku v Ukraini transkordonnoho spivrobitnytstva ta vyroblennia pidkhodiv do rozroblennia rehionalnykh prohram TKS (II etap): zvit pro NDR (zakliuch.) [Research on the development of cross-border cooperation in Ukraine and the development of approaches to the development of regional TCS programs (II stage): report on the GDR (final)]. 13-03. No. DR 0103U008149. Inv. No. 1979. Kyiv, 140 p. Retrieved from: <https://nrat.ukrintei.ua/searchdoc/0204U003112>.
  10. Pyla, V. I. (scientific director) (2003). Rozroblennia shliakhiv pidvyshchennia efektyvnosti funktsionuvannia spetsialnykh ekonomichnykh zon i terytorii priorytetnoho rozvytku z vidpovidnym normatyvno-pravovym zabezpechenniam (2 etap): zvit pro NDR (zakliuch.) [Development of ways to increase the efficiency of the functioning of special economic zones and priority development territories with appropriate regulatory and legal support (2nd stage): report on the GDR (final)]. 12-03. No. DR 0103U008148. Inv. No. 1978. Kyiv, 102 p. Retrieved from: <https://nrat.ukrintei.ua/searchdoc/0204U003109>.
  11. Pyla, V. I., & Chmyr, O. S. (scientific directors) (2004). Rozroblennia shliakhiv pidvyshchennia efektyvnosti funktsionuvannia spetsialnykh ekonomichnykh zon i terytorii priorytetnoho rozvytku z vidpovidnym normatyvno-pravovym zabezpechenniam (III etap): zvit pro NDR (zakliuch.) [Development of ways to increase the efficiency of the functioning of special economic zones and priority development territories with appropriate regulatory and legal support (III stage): report on the GDR (final)]. 14-04. No. DR 0104U007174. Inv. No. 2028. Kyiv, 105 p. Retrieved from: <https://nrat.ukrintei.ua/searchdoc/0205U000242>.
  12. Pyla, V. I. (scientific director) (2003). Udoskonalennia metodyky provedennia analizu rezultativ funktsionuvannia SEZ i TPR: zvit pro NDR (zakliuch.) [Improvement of the methodology for analyzing the results of SEZ and TPR functioning: report on the GDR (final)]. 14-03. No. DR 0103U008150. Inv. No. 1980. Kyiv, 101 p. Retrieved from: <https://nrat.ukrintei.ua/searchdoc/0204U003108>.
  13. Naukove obgruntuvannia osnov derzhavnoi polityky Ukrainy u sferi rozvytku spetsialnykh ekonomichnykh zon i terytorii priorytetnoho rozvytku: zvit pro NDR (zakliuch.) [Scientific substantiation of the foundations of the state policy of Ukraine in the field of development of special economic zones and priority development territories: report on the GDR (final)]. 13-04. No. DR 0104U007687. Inv. No. 2026. Kyiv, 49 p. Retrieved from: <https://nrat.ukrintei.ua/searchdoc/0205U000243/>.
  14. Pyla, V. I. (scientific director) (2005). Naukove obgruntuvannia osnov derzhavnoi polityky Ukrainy u sferi rozvytku spetsialnykh ekonomichnykh zon i terytorii priorytetnoho rozvytku: zvit pro NDR (zakliuch.) [Scientific substantiation of the foundations of the state policy of Ukraine in the field of development of special economic zones and priority development territories: report on the GDR (final)]. 14-05. No. DR 0105U008129. Inv. No. 2065. Kyiv, 124 p. Retrieved from: <https://nrat.ukrintei.ua/searchdoc/0205U006770/>.
  15. Pyla, V. I. (scientific director) (2006). Rozroblennia systemy instrumentiv stymuliuвання investytsiinoi ta innovatsiinoi diialnosti v Ukraini ta kompensatsiinykh mekhanizmiv dlia investoriv, shcho pratsiuvaly u spetsialnomu rehymy (etap 1): zvit pro NDR (zakliuch.) [Development of a system of tools for stimulating investment and innovation activities in Ukraine and compensation mechanisms for investors who worked in a special regime (stage 1): report on the GDR (final)]. 15-06. No. DR 0106U010836. Inv. No. 2083. Kyiv, 104 p. Retrieved from: <https://nrat.ukrintei.ua/searchdoc/0207U004980>.
  16. Pro Poriadok provedennia analizu rezultativ funktsionuvannia spetsialnykh (vilnykh) ekonomichnykh zon i terytorii iz spetsialnym rehymom investytsiinoi diialnosti: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 28 liutoho 2001 r. № 184 [About the Procedure for analyzing the results of the operation of special (free) economic zones and territories with a special regime of investment activity: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated February 28, 2001 No. 184]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/184-2001-%D0%BF#Text>.

T. V. TERESHCHENKO, PhD in Economics, Associate Professor

**REGIONAL ECONOMY AND VARIOUS MODELS OF ITS DEVELOPMENT:
THE ROLE OF PERSONALITY IN SCIENCE**

Abstract. *The contribution of Vasyl Ivanovych Pyla – Doctor of Economic Sciences, Professor, Honored Worker of Science and Technology of Ukraine to the development of national regionalism is considered. The materials of scientific research carried out in the 2000s show the theoretical developments and practical results obtained under his leadership in the field of development of special (free) economic zones and priority development territories, cross-border and inter-territorial cooperation. The article proposes a general review of scientific analysis in the field of state regional policy, conducted by the staff of the Scientific and Research Economic Institute of the Ministry of Economy of Ukraine. In particular, this concerns the development of regulatory and legal support for cross-border and interterritorial cooperation; scientific and methodological substantiation of the foundations of state policy for the development of Euroregions; preparation of the organizational and methodological foundations of a complex analysis of special (free) economic zones and priority development territories, schemes for evaluating the results of their activities; systematic comprehensive analysis of the functioning of the domestic system of special (free) economic zones and priority development territories; study of world experience in the application of mechanisms of regional development, including the ones at the expense of foreign investments. Through the prism of the author’s personal communication experience, Vasyl Ivanovych Pyla’s scale, human qualities and the role in the development of applied economic science of Ukraine are revealed. The author shares memories, honours Vasyl Pyla.*

Keywords: *Vasyl Ivanovych Pyla, Scientific and Research Economic Institute, scientist, practitioner, regional studies, scientific research, special (free) economic zones, priority development territories, cross-border cooperation, inter-territorial cooperation.*

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРА

Терещенко Тетяна Василівна — канд. екон. наук, доцент, декан факультету управління та економіки, доцент кафедри публічного управління та адміністрування Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, вул. Героїв Майдану, 8, м. Хмельницький, Україна, 29000; +38 (0382) 71-80-81; tetiana.tereschenko@huup.km.ua; ORCID: 0000-0001-5748-2854

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Tereshchenko T. V. — PhD in Economics, Associate Professor, dean of the Faculty of Management and Economics Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law, 8, Heroiv Maidanu Str., Khmelnytskyi, Ukraine, 29000; +38 (0382) 71-80-81; t.tereshchenko@univer.km.ua; ORCID: 0000-0001-5748-2854

ДО УВАГИ АВТОРІВ:

До друку приймаються статті українською та англійською мовами.
Відповідальність за достовірність поданих даних несуть автори матеріалів.
Редакція може не поділяти думки авторів, викладені у статтях.
У разі передруку матеріалів — посилання на журнал “Наука, технології, інновації” обов’язкове.

Адреса редакції: вул. Антоновича, 180, м. Київ, Україна, 03150.

Контакти редакції: тел.: +38 (044) 521-00-39.

e-mail: journal@uintei.kiev.ua

Умови для публікації викладено на сайті: <http://nti.ukrintei.ua>.

З питань придбання та розміщення реклами: тел. +38 (044) 521-00-39.

e-mail: uintei.ua@gmail.com або sale@uintei.kiev.ua